

Gryszkowa, Nina

"Koncept bol' v tipologičeskom osveščanii", V. M. Bricyn, E. V. Rachilina, T. I. Reznikova, G. M. Javorskaja, Kyjiv 2009 : [recenzja]

Etnolingwistyka 23, 297-298

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

(elementarnych jednostek wiedzy), przyporządkowanych do ponad 100 realnych sfer odniesienia (konceptów). Baza publikowana jest na płycie dodanej do książki. Publikacja adresowana jest do specjalistów w zakresie teorii językoznawczych, psycholingwistyki, lingwokulturologii, a także rusycystów.

NG

Kitanova Marija, *Etnolingvistični etjudi*, Veliko T'rnovo: IK „Znak’ 94”, 2010, 135 s.

Pozycja składa się z czterech części. Pierwsza (*Otsam i otv" d / Z tej i tamtej strony*), poświęcona onomazjologicznemu obrazowi bułgarskiego obrzędu pogrzebowego, to słownik tematyczny oparty na terminologii ludowej związanej z obrzędowością pogrzebową. Badana terminologia została tu podzielona na dwie grupy: terminy właściwe dla kompleksu obrzędowego, który poprzedza pochówek, oraz tego, który następuje po nim. Zgromadzony materiał językowy usystematyzowano według czterech kategorii: obrzędowe czynności, ich wykonawcy, obrzędowe przedmioty, obrzędowa przestrzeń i metajęzyk folkloru. Wszystkim nazwom towarzyszy informacja o ich lokalizacji przestrzennej. Słownik ma charakter struktury otwartej, która może być uzupełniana (stąd puste miejsca przy istniejących realiach, dla których nie znaleziono w ekscerpowanych źródłach, stanowiących tylko część bogatej literatury przedmiotu, specjalnych terminów, choć – jak zauważa autorka – brak terminów na określenie wielu elementów tworzących tekst obrzędu pogrzebowego to w głównej mierze konsekwencja działania tabu językowego, obejmującego zwłaszcza pojęcia związane ze śmiercią).

W części drugiej (*Magičeskata sila na dumie / Magiczna moc słów*) analiza wybranych nazw świąt cyklu dorocznego posłużyła przedstawieniu podstawowych schematów, według których ludowa etymologia motywuje tekst werbalny i/lub generuje obrzędową czynność oraz działanie o charakterze apotropeicznym.

Część trzecia (*Chorata okolo nas / Ludzie wokół nas*) zawiera materiały do słownika bułgarskiej terminologii rodzinnej. Zebrany materiał językowy to nazwy pokrewieństwa (literackie i dialektalne) związane z funkcjonującymi w tradycyjnym bułgarskim społeczeństwie czterema instytucjami rodzowymi: *kr"vno rodstvo / pokrewieństwo krwi* (osoby, które łączą więzi krwi), *rodstvo po kumstvo / powinowactwo związane z występowaniem w charakterze kuma* (osoby, które po wykonaniu określonych działań obrzędowych stają się powinowatymi), *rodstvo po svatovstvo / skoligacenie* (krewni pary młodej w stosunku do siebie), *rodstvo čez pobratimjavane / pobratymstwo* (osoby spokrewnione za pośrednictwem specjalnych obrzędów). Terminy zostały wymienione w porządku alfabetycznym, obok objaśnienia znaczenia zamieszczono także warianty fonetyczne terminów i ich zasięg terytorialny lub źródło ekscerpcji oraz semantyczne ekwiwalenty.

W ostatniej części autorka analizuje bułgarskie przysłowia i powiedzenia tworzące pole semantyczne „rodzina”. Rekonstrukcja językowego obrazu rodziny została oparta na przysłowia i powiedzenia z kluczowym komponentem: małżeństwo, żona, mąż, rodzice i dzieci, inni członkowie rodziny.

JM

Koncept bol' v tipologičeskom osveščeenii, red. V. M. Bricyn, E. V. Rachilina, T. I. Reznikova, G. M. Javorskaja, Kyjiv: Vydavnyčyj dim Dmytra Burago, 2009, 424 s.

W książce przedstawiono rezultaty pracy nad wspólnym rosyjsko-ukraińskim projektem „Leksiko-semantičeskie sistemy russkogo i ukraińskiego jazykov v tipologičeskom osveščeenii”, wspieranym przez ministerstwa nauki Rosji i Ukrainy.

Projekt został ukierunkowany na typologiczny opis systemów leksykalnych różnych języków. Autorzy skoncentrowali się na tym, w jaki sposób w różnych językach świata jest konceptualizowana sfera bólu fizycznego. W książce skupiono się głównie na budowie i typologii predykatów

czasownikowych, powiązanych z sytuacjami dyskomfortu ciała. W rezultacie przeprowadzonych analiz pokazano sposób werbalizacji bólu w językach: polskim, rosyjskim, serbskim, ukraińskim, angielskim, niemieckim, hiszpańskim, francuskim, agulskim, krymskotatarskim, arabskim, chińskim, hindi, japońskim i innych.

Bazę materiałową stanowiły różne źródła leksykograficzne i dane korpusowe (dla tych języków, które mają korpusy). Oprócz tego moskiewska grupa badaczy przygotowała specjalne kwestionariusze do pozyskiwania materiału językowego od respondentów. Ustalono ogólne zasady opisu predykatów bólowych i strukturę przedstawiania danych lingwistycznych. Na podstawie przeprowadzonych analiz dokonano uogólnień typologicznych, ujawniono podobieństwa i różnice w reprezentacji konceptu BÓL. Książka jest adresowana do badaczy zajmujących się typologizacją językową i semantyką.

NG

Koncepty kul'tury v jazyke i tekste: teorija i analiz, naučnája red. Aleksandra Kikleviča i Ałły Kamalovoj, Olsztyn: Centrum Badań Europy Wschodniej Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, 2010, 219 s.

Książka ukazała się jako 2. tom w serii wydawnictw naukowych *Sovremennaja rusistika: napravlenija i idei*. Autorzy – polscy i rosyjscy językoznawcy – rozważają teoretyczne aspekty konceptologii lingwistycznej, omawiają także szczegółowe zagadnienia semantycznej analizy języka i tekstu. W pierwszej części, zatytułowanej „Postulaty i metody”, siedmioro autorów skoncentrowało się przede wszystkim na analizie pojęć / konceptów. L. M. Vasil'ev omówił podstawowe pojęcia i terminy lingwistyki kognitywnej, tj. koncept vs. kategoria semantyczna, koncept vs. elementarne jednostki semantyczne w ujęciu A. Wierzbickiej, koncept vs. prototyp, kategoryzacja a konceptualizacja. A. A. Kamalova przedstawiła zarys kształtowania się lingwistyki kognitywnej w Rosji. E. A. Potechina zrekonstruowała koncept grzechu na podstawie rękopisu staroobrzędowców z przełomu XIX i XX w. Osobliwości rekonstrukcji konceptów w starych tekstach – na przykładzie konceptu *um* – przedstawiła O. Kondrat'eva. *Geist i duch* w niemieckim i rosyjskim obrazie świata do przedmioty analizy w artykule E. A. Pimenova, zaś porównanie kulturowego stereotypu mędrca (*mudrec i wise man*) w języku rosyjskim i angielskim przyniósł szkic M. B. Pimenovej. Ta sama autorka w następnym artykule przedstawiła analizę obrazu nieba w twórczości A. Puszkina.

Publikacje w drugiej części książki („Analiza krytyczna”) podejmują sporne kwestie we współczesnej lingwistyce kognitywnej i konceptologii. A. T. Krivonosov podjął spór z propozycjami rosyjskich językoznawców kognitywistów. I. K. Archipov zastanawiał się nad naturą konceptu i metodami jego badania. A. Kiklevič, przyjąwszy, że koncept i stereotyp są fundamentalnymi konstruktami we współczesnej lingwistyce kulturowej, skupił swą uwagę na ujęciu relacji między znaczeniem językowym a kognitywnym w trzech paradygmatach badawczych: strukturalizmie, kognitywizmie i lingwistyce kulturowej. Wszyscy ci badacze podkreślili konieczność uwzględniania w badaniach semantyki dorobku rosyjskiego językoznawstwa z dwóch ostatnich stuleci.

UMB

Legurska Palmira, Kitanova Marija, *Tematičen rečnik na terminite na narodnija kalendar*, Sofija: Akademično Izdatelstvo „Prof. Marin Drinov”, 2008, 150 s.

Słownik tematyczny terminów kalendarza ludowego stanowi fragment przygotowywanego w Instytucie Języka Bułgarskiego przy Bułgarskiej Akademii Nauk słownika ludowych terminów związanych z bułgarskimi obrzędami, obyczajami i wierzeniami. Jest to pierwsze tego rodzaju